

ביסוד האיסור להאכיל קטן איסור ולטמא כהן קטן

ביסוד האיסור להאכיל קטן איסור ולטמא כהן קטן

ובדין אשת כהן מעוברת בבית חולים

א. בשו"ע (יו"ד סי' שעא סע' א) נפסק: "אסור לכהן ליכנס תחת אהל שהמת תחתיו".

עוד נפסק ברמב"ם (הלכות אבל פי"א ה"ג) "בנות אהרן לא הוזהרו על טומאת מת, שנאמר (ויקרא כא, א) אמור אל הכהנים בני אהרן ולא בנות אהרן".

והנה בשו"ע נפסק (או"ח סי' שמג סע' א) "אסור להאכיל קטן בידיים אפילו דברים שאסורים מדברי סופרים". ומבואר שאסור "לספות איסור לקטן" - לגרום לו בידיים לעבור על איסור.

לאור האמור דנו הפוסקים האם אסור לאשת כהן מעוברת, אשר כמובן אינה מוזהרת להיטמא למת, להיכנס לבית חולים, שמא יש מת בבית החולים, כדי שלא תטמא את העובר שבבטנה.

הש"ך (יו"ד סי' שעא ס"ק א) הביא את דברי הרוקח (סימן שטו) "אשת כהן שמעוברת מותרת להיכנס באהל המת, דספק ספיקא הוא, שמא נפל הוא או שמא נקבה הוא". בדברי הרוקח מבואר, שההיתר לאשת כהן מעוברת להיכנס לאהל המת מושתת על צירוף שני ספקות. ראשית, יתכן שח"ו לא יולד תינוק חי אלא נפל. שנית, יתכן שבבטנה נקבה, שאינה מוזהרת להיטמא למת. ולפיכך החשש שבכניסתה לאהל המת תטמא את העובר שבבטנה הוא "ספק ספיקא", ובשל כך מותר לה להיכנס לאהל המת.

המג"א (או"ח סי' שמג ס"ק ב) הביא את דברי הרוקח, והקשה: "וצ"ע דבלאו הכי מותר, דטהרה בלועה אינה מטמאה, כדאיתא במשנה (אהלות פ"ז מ"ה) ובחולין (עא, ב), וכן פסק הרמב"ם סוף הלכות טומאת מת (פכ"ה הי"א), דלא כרבי עקיבא (חולין עב, א), וכן דעת הראב"ד בהשגות שם, וצ"ע". כאשר דבר טהור בלוע בתוך דבר אחר, הדבר הטהור הוא "טהרה בלועה" שאינו מקבל טומאה, כמבואר בדברי המשנה באהלות שהביא המג"א בנדון אשה שילדה תאומים: "יצא הראשון מת [וקודם שיצא השני הוציאו את הראשון מהבית ואז יצא] והשני חי, טהור", ואף על פי שהשני נגע באחיו המת במעי אמו, מכל מקום הוא לא נטמא כי "טהרה בלועה" אינה מקבלת טומאה. המג"א נשאר ב"צ"ע".

בהגהות נתיב חיים תירץ את קושיית המג"א: "האמת יורה דרכו, דהרוקח איירי באשה שקרבו ימיה ללדת ורוצה לילך שם, אפילו הכי מותר מטעם ספק ספיקא, וזה לא הוי טהרה בלועה". וכדבריו תירץ הרדב"ז (ח"א סימן ר; הובא בפתחי תשובה יו"ד סי' שעא ס"ק א) "ומתוך פשיטות הדבר אני אומר, שמה שכתב הרב בעל ספר הרוקח איירי באשה שקרבו ימיה ללדת וחיישין שמא יוציא העובר ראשו ונמצא שהוא כילוד, ואינה טהרה בלועה, ותינוק בן יומו מטמא באהל. ומשום הכי כתב [הרוקח] ז"ל דאפילו הכי לא חיישין, דאכתי איכא ספק ספיקא, שמא אינו ולד של קיימא ונפל הוא, או שמא נקבה היא". ומבואר בדבריהם כי היתרו של הרוקח לאשת כהן מעוברת להיכנס באהל המת מכח "ספק ספיקא", נצרך רק לאשה שקרבו ימיה ללדת, שאז יש חשש שהוולד יוציא את ראשו, וכאשר הוולד יוציא את ראשו הוא כבר אינו "בלוע" במעי אמו ואין את ההיתר מדין "טהרה בלועה". ועל זה חידש הרוקח שיש היתר מדין "ספק ספיקא". ואמנם אשת כהן המעוברת בזמן שלא קרבו ימיה ללדת, מותרת להיכנס באהל המת מדין "טהרה בלועה".

ביסוד האיסור להאכיל קטן איסור ולטמא כהן קטן

וכן נקט להלכה המשנה ברורה (סי' שמג ס"ק ג) שהעתיק את דברי המג"א עם ביאורם של הנתיב חיים והרדב"ז: "אשת כהן מעוברת **שקרבו ימיה ללדת**, מותר להיכנס לכתחילה לאהל המת, דאף שנראה לנו שוודאי תלד שם ולד ושמא יהיה זכר ויטמא שם, אפילו הכי מותר **דספק ספיקא הוא**, שמא יהיה נקיבה ושמא יהיה נפל". ובשער הציון (ס"ק ח) ציין מקור לדברים: "נתיב חיים ביישוב דברי הרוקח ממה שהשיג עליו המג"א וכ"כ שאר אחרונים בשם רדב"ז בתשובותיו". ונראה מכאן שמותר לאשת כהן המעוברת בזמן **שלא קרבו ימיה ללדת**, להיכנס באהל המת מדין "טהרה בלועה".

האם מי שאינו כהן מוזהר לטמא כהן קטן

ב. ונראה לדון להתיר לאשת כהן מעוברת להיכנס לבית חולים, מטעם נוסף, בהקדם בירור האיסור לטמא כהן קטן.

במסכת יבמות (קיד, א) דרשו חז"ל את הפסוק (ויקרא כא, א) "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן וְאִמְרַתְּ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמִּי" - "אמור ואמרת, **להזהיר גדולים על הקטנים**". ופירש רש"י: "שתי אמירות הללו למה, להזהיר גדולים על הקטנים שלא יטמאו". ונחלקו הפוסקים מי הם "הגדולים" המוזהרים לא לטמא כהנים קטנים - כהנים גדולים, או שגם ישראלים הוזהרו לא לטמא כהנים קטנים.

מסתיימת לשון הרמב"ם (הלכות אבל פ"ג הי"ב) "כהן קטן הרי הגדולים מוזהרים שלא יטמאוהו", משמע שאזהרה זו היא גם על ישראלים. אולם הטור (יו"ד סי' שעג ס"א) כתב: "**כשם שהכהן מוזהר שלא לטמא כך הוא מוזהר להזהיר הקטנים מליטמא**". ובשו"ע (יו"ד סי' שע"ג ס"א) שינה מלשון זה וכתב: "**כשם שהכהן מוזהר שלא לטמאות, כך מוזהרים הגדולים על הקטנים**". ומשמע שבא לחלוק על הטור, ודעתו כדעת הרמב"ם, שגם ישראלים מוזהרים לא לטמא כהנים קטנים. אולם הט"ז (שם סק"א) פירש את דברי השו"ע כדעת הטור: "הגדולים על הקטנים, פירוש **הכהנים הגדולים**".

וצריך ביאור בשורש מחלוקתם.

ג. והנה בביאור שיטת הטור והשו"ע [לפי פירוש הט"ז] שרק כהנים מוזהרים לא לטמא כהנים קטנים, כתב הבית הלוי (ח"א סימן טו) "ולכאורה היה אפשר לומר דכמו שכתב בשו"ת אמונת שמואל (סימן יד) על איסור דלפני עור, דאינו רק באיסור דאיכא גם עליו, אבל איסורא דליכא עליו לא שייך לפני עור. וכמו כן נאמר בהא דאסור לספות לקטן בידיים, דלא הוי רק באיסור דהגדול המאכיל גם כן מוזהר על איסור זה. והרי בהני תלתא פסוקים דמצינו בתורה דאסור לספות בידיים הוי כן, דדם ושרצים הכל מוזהרים. וטומאה הא אמרינן אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים, ופירושו **דהכהנים הגדולים** מוזהרים על הקטנים". ומבואר בדבריו, כי איסור "ספיה" לקטן דומה לאיסור "לפני עור לא תתן מכשול", וכשם שאיסור "לפני עור" נאמר רק למי שמחוייב באיסור, כך איסור "ספיה לקטן" - להאכילו שרצים, דם או לטמא כהן קטן, נאמר רק למי שמחוייב באיסור. ולכן על ישראלים שלא הוזהרו על איסור טומאה למת אין איסור לטמא כהנים קטנים, ורק לכהנים המוזהרים על איסור טומאה, אסור לטמא כהנים קטנים.

ואמנם הבית הלוי מציין, כי הרוקח שדן להתיר לאשת כהן מעוברת שאינה מוזהרת על איסור טומאה להיכנס לאהל המת, חולק על דין זה: "אמנם מדברי הרוקח שהביא הש"ך דכהנת מעוברת מותרת לכנס לאהל המת מטעם ספק ספיקא, שמא נפל ושמא נקיבה, מוכרח דס"ל דגם בכהאי גוונא דהיא אינה מוזהרת". כלומר, לשיטתם של הטור והשו"ע [לפי פירוש הט"ז] שרק לכהנים המוזהרים על איסור טומאה אסור לטמא כהנים קטנים, פשיטא שמותר לאשת כהן מעוברת שאינה מוזהרת על איסור טומאה להיכנס לאהל המת, שהרי אינה מצווה על איסור טומאה. ומכך שהרוקח התיר את כניסתה

ביסוד האיסור להאכיל קטן איסור ולטמא כהן קטן

לאהל המת מדין "ספק ספיקא", מוכח שלדעתו גם למי שאינו מחוייב באיסור, אסור "לספות" איסור לקטן. ולכן גם לאשת כהן מעוברת שאינה מוזהרת על איסור טומאה, אסור להיכנס לאהל המת ולטמא את העובר שבבטנה. וההיתר הוא רק מדין "ספק ספיקא".

ד. מו"ר רבי שמחה זיסל ברוידא, ראש ישיבת חברון, ביאר בספרו שם דרך (ויקרא, מילואים סימן ז) את יסוד המחלוקת האם רק כהנים מוזהרים לא לטמא כהנים קטנים, או גם ישראלים, בהבנת גדר האיסור שלא להאכיל לקטנים איסורים - האם "זהו איסור אחד מצד עצמו והוא איסור כללי, וכעין איסור לפני עור לא תתן מכשול [ואפשר שהוא כעין ערבות שהטילה התורה עלינו לדאוג שלא יעברו הקטנים על איסורים], וכשמאכיל קטן זהו איסור אחד בכל האיסורים כמו הלאו דלפני עור שהוא כולל לכל האיסורים. או שהאיסור להאכיל הוא חלק מעצם מין האיסור המסויים שמאכיל בו את הקטן, דכאשר אסרה התורה איסור מסויים, כללה בכלל האיסור גם לא להאכילו בידיים לקטנים. ולפי צד זה, כשמאכיל שרצים לקטן עובר הגדול בלאו דשרצים וכשמאכיל דם עובר בלאו של דם וכן בכל האיסורים. וכצד השני מובא בקרית ספר בסוף הלכות מאכלות אסורות בשם רבי ישעיה מטרנאני וז"ל: "דאם האכיל לקטנים לוקה כאילו אכלו הוא דכתיב בשרצים לא יאכל לחייב את המאכיל כאוכל". ולפי זה יוצא שכהן המאכיל ישראל קטן בתרומה אינו בכלל איסור זה, שהרי הוא עצמו אינו מוזהר על אכילת תרומה".

על פי זה ביאר הגרש"ז את מחלוקת הרמב"ם והטור: "ומעתה יש לומר שהרמב"ם שסובר כמשמעות סוגיית הגמרא, שלטמא כהן קטן מוזהרים כל ישראל ולא רק כהנים, נראה דחולק על הר"י מטרנאני שסובר דהמאכיל קטנים איסור עובר על האיסור שהאכילם, שכן לפי דעה זו יש לומר שרק כהנים שיש להם איסור טומאה מוזהרים לא לטמא קטנים, דכאשר הוזהרו לא להיטמא בכלל זה שלא יטמאו לקטנים, אבל ישראל שאינם באזהרה זו ודאי שאינם מוזהרים לטמא קטנים. אלא ודאי ס"ל לרמב"ם כצד הראשון, שהאכלת קטן באיסורים זהו איסור כללי בפני עצמו כלאו דלפני עור, ולכן שפיר שייך להכליל בזה גם ישראלים שמוזהרים מלטמאות קטנים. ברם בדעת הטור יש לומר דס"ל כהר"י מטרנאני שהמאכיל קטנים איסור עובר על האיסור שהאכילם, ואמנם רק כהנים שיש להם איסור טומאה מוזהרים לא לטמא קטנים, דכאשר הוזהרו לא להיטמא בכלל זה שלא יטמאו לקטנים, אבל ישראל שאינם באזהרה זו ודאי שאינם מוזהרים לטמא קטנים".

לפי דברי הגרש"ז מבוארת שיטתו של הרוקח, שסבר כדעת הרמב"ם שאיסור "ספיה" לקטן הוא "איסור כללי", וגם מי שאינו מצווה באיסור, מוזהר שלא לספות לקטן שמוזהר עליו. ולכן, גם לאשת כהן מעוברת שאינה מוזהרת על איסור טומאה, אסור להיכנס לאהל המת ולטמא את העובר שבבטנה, ובשל כך הוצרך הרוקח להתיר את כניסתה מדין "ספק ספיקא".

אמנם על פי שיטתם של הטור והשו"ע [לפי פירוש הט"ז] שרק לכהנים המוזהרים על איסור טומאה אסור לטמא כהנים קטנים, יוצא כי מותר לאשת כהן מעוברת שאינה מוזהרת על איסור טומאה, להיכנס לבית חולים [אהל המת], שהרי אינה מצווה על איסור טומאה.

[בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ג סימן שמז) כתב: "אשת כהן תשתדל לילד בבית החולים שאין מצוי טומאה, והזהרתי על כך ביוהנסבורג, ובעיה"ק ירושלים שמעתי מגדולי הוראה שאשת כהן תלד בביקור חולים או עכ"פ בשערי צדק, ולא בהדסה שמצוי מאוד מתים ומטמאה אחר כך כשנשאר ללא צורך הנולד. וכשם שבהקפה המקיף קטן חייב כן בטומאה כן, והאיסור לטמא חמור טובא". ויש לתמוה על ההשוואה בין כניסת אשת כהן מעוברת לאהל המת ובין גדול המקיף קטן, כי גדול מצווה באיסור "לא

ביסוד האיסור להאכיל קטן איסור ולטמא כהן קטן

תקיפו פאת ראשכם", בעוד שאשת כהן אינה מוזהרת באיסור להיטמא למת. וההשוואה היתה צריכה להיות **לאשה** - שאינה מצווה באיסור "לא תקיפו פאת ראשכם" - המקיפה קטן, וצ"ע].